

THE GUJARAT SPECIAL COURTS BILL, 2024.

A Bill

to provide for the constitution of special courts for the speedy trial of certain class of offences and for confiscation of the properties accumulated out of the commission of such offences.

સન ૨૦૨૪નું ગુજરાત વિધેયક ક્રમાંક: ૧૫.

ગુજરાત વિશેષ કોર્ટ વિધેયક, ૨૦૨૪.

ચોક્કસ વર્ગના ગુનાની ઝડપી ઇન્સાફી કાર્યવાહી માટે અને તેવા ગુના કરીને એકઠી કરેલી મિલકતની જપ્તી માટે વિશેષ કોર્ટની રચના કરવા માટે જોગવાઈ કરવા બાબત વિધેયક.

આથી, ભારતના ગણરાજ્યના પંચોતેરમા વર્ષમાં નીચેનો અધિનિયમ કરવામાં આવે છે:-

પ્રકરણ ૧

પ્રારંભિક.

૧. (૧) આ અધિનિયમ ગુજરાત વિશેષ કોર્ટ અધિનિયમ, ૨૦૨૪ કહેવાશે. ટૂંકી સંજ્ઞા
(૨) તે, રાજ્ય સરકાર, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી નક્કી કરે તેવી તારીખે અમલમાં આવશે. અને
આરંભ.
૨. (૧) આ અધિનિયમમાં, સંદર્ભથી અન્યથા અપેક્ષિત ન હોય તો,- વ્યાખ્યા.
(ક) “મિલકત એકઠી કરવી” એટલે ગુનો કર્યાના પરીણામે કોઈ વ્યક્તિએ, પ્રત્યક્ષ અથવા પરોક્ષ રીતે પ્રાપ્ત કરેલી અથવા મેળવેલી કોઈ મિલકતની કુલ કિંમત એક કરોડ રૂપિયા કરતા વધુ હોય તેવી મિલકત;
(ખ) “અધિકૃત અધિકારી” એટલે કલમ ૧૩ના હેતુ માટે, રાજ્ય સરકારે નામનિયુક્ત કરેલા અધિક સેશન્સ જજના દરજ્જાથી ઊતરતા દરજ્જાના ન હોય તેવા કોઈ પૂર્વ ન્યાયિક અધિકારી;

સન ૨૦૨૩નો ૪૫ મો. (ગ) “સંહિતા” એટલે ભારતીય ન્યાય સંહિતા, ૨૦૨૩;

(ઘ) ગુનાના સંબંધમાં, “જાહેરાત” એટલે એવા ગુનાના સંબંધમાં કલમ ૫ હેઠળ કરેલી જાહેરાત;

(ચ) “ગુનો” એટલે તત્સમયે અમલમાં હોય તેવા કોઈ કાયદા હેઠળ ૩ વર્ષ અથવા તેથી વધુ મુદતની કેદની શિક્ષાપાત્ર હોય તેવું કરેલું કોઈ કૃત્ય અથવા કાર્યલોપ;

(છ) “વ્યક્તિ” માં-

(૧) વ્યક્તિ,

(૨) હિંદુ અવિભક્ત કુટુંબ,

(૩) કંપની,

(૪) પેઢી,

(૫) સંસ્થાપિત હોય કે ન હોય તેવું વ્યક્તિઓનું સંગઠન અથવા વ્યક્તિઓનું મંડળ,

(૬) પૂર્વવર્તી પેટા-ખંડો પૈકી કોઈમાં સમાવેશ ન થતો હોય તેવી કૃત્રિમ કાનૂની વ્યક્તિ,

(૭) પૂર્વવર્તી પેટા-ખંડોમાં જણાવેલી ઉપરની વ્યક્તિઓ પૈકીની કોઈ વ્યક્તિની માલિકીની અથવા તેના દ્વારા નિયંત્રિત થતી કોઈ એજન્સી, કચેરી અથવા શાખા,

-નો સમાવેશ થાય છે;

(જ) “મિલકત” એટલે ભૌતિક અથવા અભૌતિક, જંગમ અથવા સ્થાવર, મૂર્ત અથવા અમૂર્ત જેવી દરેક પ્રકારની કોઈપણ મિલકત અથવા અસ્કયામત અને તેમાં કોઈપણ સ્થળે આવેલી તેવી મિલકત અથવા અસ્કયામતના માલિકી હક અથવા તેમાંના હિતસંબંધનો પુરાવો આપતા ખત અને લેખનો સમાવેશ થાય છે;

(ઝ) “વિશેષ કોર્ટ” એટલે આ અધિનિયમ હેઠળ ગુનાની ઇન્સાફી કાર્યવાહી માટે કલમ ૩ હેઠળ રચાયેલી વિશેષ કોર્ટ.

(૨) આ અધિનિયમમાં વાપરેલા અને વ્યાખ્યાયિત ન કરેલા પણ સંહિતા અથવા ભારતીય નાગરિક સુરક્ષા સંહિતા, ૨૦૨૩માં વ્યાખ્યાયિત કરેલા શબ્દો અને શબ્દપ્રયોગોનો, સંહિતા અથવા યથાપ્રસંગ, ભારતીય નાગરિક સુરક્ષા સંહિતા, ૨૦૨૩માં અનુક્રમે તેમનો જે અર્થ કરવામાં આવ્યો છે તે જ થશે.

સન
૨૦૨૩નો
૪૬મો.

સન
૨૦૨૩નો
૪૬ મો.

પ્રકરણ ૨
વિશેષ કોર્ટની રચના.

૩. (૧) રાજ્ય સરકાર, ગુજરાત હાઇકોર્ટના મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિની સહમતિથી, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, જાહેરનામામાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવા વિસ્તાર કે વિસ્તારો માટે અથવા તેવા કેસોના વર્ગ કે જૂથ માટે એક અથવા એકથી વધુ વિશેષ કોર્ટની રચના કરી શકશે. વિશેષ કોર્ટની રચના.
- (૨) વિશેષ કોર્ટનું પ્રમુખસ્થાન, ગુજરાત હાઇકોર્ટની સહમતિથી, રાજ્ય સરકાર નામનિયુક્ત કરે તેવા જજ સંભાળશે.
૪. વિશેષ કોર્ટ, તેની સમક્ષ શરૂ કરાયેલા અથવા કલમ ૧૦ હેઠળ તેને તબદીલ કરવામાં આવેલા કેસોની ન્યાયિક નોંધ લેશે અને ઇન્સાફી કાર્યવાહી કરશે. વિશેષ કોર્ટ દ્વારા કેસની ન્યાયિક નોંધ લેવા બાબત.
૫. રાજ્ય સરકારને, પોલીસ અધીક્ષકના દરજ્જાથી ઊતરતા દરજ્જાના ન હોય તેવા સંબંધિત અધિકારી મારફતે મળેલા તપાસ અધિકારીના અહેવાલના આધારે (કારણોની લેખિતમાં નોંધ કરીને) એવું માનવાને કારણ હોય કે વ્યક્તિએ મિલકત એકઠી કરેલી છે ત્યારે, રાજ્ય સરકારે, તે મતલબની જાહેરાત કરવી જોઈશે. આ અધિનિયમ હેઠળ તજવીજ કરવાના કેસોની જાહેરાત.
૬. (૧) આવી જાહેરાત કર્યેથી, સંહિતા અથવા તત્સમયે અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈ કાયદામાં ગમે તે મજફૂર હોય તેમ છતાં, ગુનાના સંબંધમાં કોઈ ફોજદારી કાર્યવાહી ફક્ત વિશેષ કોર્ટમાં જ શરૂ કરવામાં આવશે. જાહેરાતનો અમલ.
- (૨) કલમ ૫ હેઠળ કરવામાં આવેલી કોઈ જાહેરાત એવા ગુનાને લગતી હોય કે જેના સંબંધમાં ફોજદારી કાર્યવાહી અગાઉથી જ શરૂ કરવામાં આવી હોય અને તેને સંબંધિત કાર્યવાહી વિશેષ કોર્ટ સિવાયની કોઈ કોર્ટમાં અનિર્ણિત હોય, તો આવી કાર્યવાહી, તત્સમયે અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈ કાયદામાં ગમે તે મજફૂર હોય તેમ છતાં, આ અધિનિયમ અનુસાર ગુનાની ઇન્સાફી કાર્યવાહી માટે વિશેષ કોર્ટને તબદીલ થશે.
૭. વિશેષ કોર્ટને કથિત ગુનો કર્યો હોય એવી કોઈ વ્યક્તિની ઇન્સાફી કાર્યવાહી કરવાનું અધિકારક્ષેત્ર રહેશે કે જેના સંબંધમાં કલમ ૫ હેઠળ મુખ્ય ગુનેગાર, કાવતરાખોર અથવા મદદગાર તરીકે જાહેરાત કરવામાં આવી હોય તેવી કોઈ વ્યક્તિ અને અન્ય તમામ ગુના ગુનાની ઇન્સાફી કાર્યવાહી માટે વિશેષ કોર્ટનું અધિકારક્ષેત્ર.

માટે અને આરોપી વ્યક્તિઓ માટે સંહિતા અનુસાર એક જ ઇન્સાફી કાર્યવાહીમાં તમામ આરોપી વ્યક્તિઓ પર સંયુક્ત રીતે ઇન્સાફી કાર્યવાહી કરી શકાશે.

વિશેષ
કોર્ટની
કાર્યરીતિ
અને સત્તા.

૮. (૧) વિશેષ કોર્ટ, આવા કેસોની ઇન્સાફી કાર્યવાહીમાં, ભારતીય નાગરિક સુરક્ષા સંહિતા, ૨૦૨૩ દ્વારા ઠરાવેલી મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષના વોરંટ કેસની ઇન્સાફી કાર્યવાહી માટેની કાર્યરીતિ અનુસરશે.

સન
૨૦૨૩નો
૪૬ મો.

(૨) આ અધિનિયમમાં સ્પષ્ટ રીતે જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય તે સિવાય, સંહિતાની જોગવાઈઓ, જ્યાં સુધી તે આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ સાથે અસંગત ન હોય ત્યાં સુધી, વિશેષ કોર્ટ સમક્ષની કાર્યવાહીને લાગુ પડશે અને સદરહુ જોગવાઈઓના હેતુ માટે, વિશેષ કોર્ટ સમક્ષ ફોજદારી કાર્યવાહી ચલાવતી વ્યક્તિ, પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર ગણાશે.

(૩) વિશેષ કોર્ટ, તેના દ્વારા દોષિત ઠરેલી કોઈ વ્યક્તિને, જે ગુના માટે તેવી વ્યક્તિ દોષિત ઠરી હોય તે ગુનાની શિક્ષા માટે કાયદા દ્વારા અધિકૃત કોઈ સજા કરી શકશે.

વિશેષ
કોર્ટના
હુકમ
સામે
અપીલ.

૯. (૧) સંહિતામાં ગમે તે મજકૂર હોય તેમ છતાં, વિશેષ કોર્ટના કોઈ ચુકાદા અને સજા સામે ગુજરાત હાઇકોર્ટમાં અપીલ કરી શકાશે.

(૨) ઉપર્યુક્ત સિવાય, વિશેષ કોર્ટના કોઈ ચુકાદા, સજા અથવા હુકમ સામે કોઈ કોર્ટમાં કોઈપણ અપીલ અથવા ફેરવિચારણા માટેની અરજી કરી શકાશે નહિ.

(૩) આ કલમ હેઠળની દરેક અપીલ, વિશેષ કોર્ટના ચુકાદા અને સજાની તારીખથી ત્રીસ દિવસની મુદતની અંદર કરવી જોઈશે:

પરંતુ હાઇકોર્ટને ખાતરી થાય કે અપીલ કરનાર પાસે મુદતની અંદર અપીલ ન કરી શકવા માટે પૂરતા કારણ હતા, તો હાઇકોર્ટ કારણોની લેખિતમાં નોંધ કરીને ત્રીસ દિવસની સદરહુ મુદત પૂરી થયા પછી અપીલ સ્વીકારી શકશે.

કેસોની
તબદીલી.

૧૦. આ અધિનિયમની અન્ય જોગવાઈઓમાં ગમે તે મજકૂર હોય તેમ છતાં, હાઇકોર્ટ, એક વિશેષ કોર્ટમાંથી અન્ય વિશેષ કોર્ટમાં કેસ તબદીલ કરી શકશે.

વિશેષ
કોર્ટ
ઇન્સાફી
કાર્યવાહી
મુલતવી
રાખવા
બંધાયેલ
ન હોવા
બાબત.

૧૧. (૧) વિશેષ કોર્ટ, તેના અભિપ્રાય પ્રમાણે કોઈ હેતુ માટે આવી કોઈ ઇન્સાફી કાર્યવાહી મુલતવી રાખવાનું, ન્યાયના હિતમાં જરૂરી હોય તો, લેખિતમાં કારણો નોંધ્યા સિવાય, કોઈ ઇન્સાફી કાર્યવાહી મુલતવી રાખશે નહિ.

(૨) વિશેષ કોર્ટે (કેસોની) કાર્યવાહી શરૂ થયાથી અથવા યથાપ્રસંગ, તેને કેસ તબદીલ થયાની તારીખથી એક વર્ષની મુદતની અંદર કેસની ઈન્સાફી કાર્યવાહીનો નિકાલ કરવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈશે.

૧૨. વિશેષ કોર્ટનું પ્રમુખસ્થાન સંભાળવા કલમ ૩ હેઠળ નીમેલા જજ, તેઓના પૂર્વગામીએ નોંધેલા અથવા તેમના પૂર્વગામીએ આંશિક રીતે નોંધેલા અને આંશિક રીતે પોતે નોંધેલા પુરાવા પર કાર્યવાહી કરી શકશે.

પ્રમુખસ્થાન
સંભાળતા
જજ
તેઓના
પૂર્વગામીએ
નોંધેલા
પુરાવા પર
કાર્યવાહી
કરી શકશે.

પ્રકરણ ૩ મિલકતની જપ્તી

૧૩. (૧) કલમ ૫ હેઠળ કરેલી જાહેરાતના આધારે, રાજ્ય સરકાર, સદરહુ જાહેરાતમાં ઉલ્લેખેલ મિલકતની જપ્તી માટે અધિકૃત અધિકારીને અરજી કરવા માટે તપાસ કરનાર અધિકારીને અધિકૃત કરી શકશે.

જપ્તી
માટેની
અરજી
બાબત.

(૨) પેટા-કલમ (૧) હેઠળની અરજી સાથે-

- (ક) સદરહુ વ્યક્તિએ ગુનો કર્યો છે તે મળી આવેલ છે અને તેણે ગુનાના માધ્યમથી મેળવવામાં આવેલી હોય તેવી મિલકતનું અંદાજીત મૂલ્ય વગેરે બાબતો માનવા માટેના આધારો જણાવતા એક અથવા એકથી વધુ સોગંદનામા હોવા જોઈશે; અને
- (ખ) આવી કોઈ મિલકતના સ્થળ વિશે તત્સમયે ઉપલબ્ધ માહિતી પણ હોવી જોઈશે અને જરૂરી હોય તો, આ સંદર્ભને સંબંધિત હોય તેવી અન્ય વિગતો આપવી જોઈશે.

૧૪. (૧) કલમ ૧૩ હેઠળની અરજી મળ્યેથી, અધિકૃત અધિકારીએ, જેના સંબંધમાં અરજી કરવામાં આવી હોય તેવી વ્યક્તિ (જેનો આમાં હવે પછી, “અસર પામેલી વ્યક્તિ” તરીકે ઉલ્લેખ થયો છે તે)ને તેણે આવી કોઈ મિલકત એકઠી કરેલી નથી તે જણાવવા અને તે જેના પર આધાર રાખતો હોય તેવા પુરાવો અને અન્ય સંબંધિત માહિતી અને વિગતો દર્શાવવા તેમજ શા માટે આવી તમામ અથવા કોઈ મિલકત રાજ્ય સરકારમાં જપ્ત કરવી ન જોઈએ તે કારણ દર્શાવવા સામાન્ય રીતે નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવી ત્રીસ દિવસથી ઓછી નહિ તેટલી મુદતની અંદર તેને હાજર થવા માટે નોટિસ બજાવવી જોઈશે.

જપ્તી
માટેની
નોટિસ.

(૨) પેટા-કલમ (૧) હેઠળ કોઈ વ્યક્તિને મળેલી નોટિસથી, કોઈ મિલકત, આવી વ્યક્તિએ અન્ય કોઈ વ્યક્તિ વતી ધરાવ્યા હોવાનું નિર્દિષ્ટ થાય ત્યારે, નોટિસની એક નકલ, આવી અન્ય વ્યક્તિને પણ બજાવવી જોઈશે.

(૩) પેટા-કલમ (૧)માં ગમે તે મજફૂર હોય તેમ છતાં, અસર પામેલી વ્યક્તિ દ્વારા અધિકૃત અધિકારી સમક્ષ રેકર્ડ પર લાવેલો પુરાવો, માહિતી અને વિગતોનો, વિશેષ કોર્ટ સમક્ષની ઇન્સાફી કાર્યવાહીમાં તેની વિરુદ્ધ ઉપયોગ કરવો જોઈશે નહિ.

અમુક
કિસ્સામાં
મિલકતની
જપ્તી.

૧૫. (૧) અધિકૃત અધિકારી, કલમ ૧૪ હેઠળ આપેલી કારણદર્શક નોટિસનો ખુલાસો કોઈ હોય તો, તે અને તેઓની સમક્ષ ઉપલબ્ધ સામગ્રી પર વિચારણા કર્યા પછી અને અસર પામેલી વ્યક્તિને (અને અસર પામેલી વ્યક્તિ, અન્ય કોઈ વ્યક્તિ મારફતે નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ કરેલી મિલકત ધરાવતી હોય ત્યારે તે કિસ્સામાં, આવી અન્ય કોઈ વ્યક્તિને પણ) સુનાવણીની વાજબી તક આપ્યા પછી, હુકમથી, પ્રસ્તુત તમામ અથવા કોઈ મિલકત ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત કરી છે કે કેમ તેનું તારણ નોંધી શકશે.

(૨) અધિકૃત અધિકારી નિર્દિષ્ટ કરે કે કારણદર્શક નોટિસમાં ઉલ્લેખેલી અમુક મિલકત ગુનાના માધ્યમથી સંપાદિત કરવામાં આવેલ છે, પણ આવી મિલકતને ચોક્કસપણે અલગ પાડીને નક્કી કરી શકાય તેમ નથી ત્યારે, તેઓના ઉત્તમ નિર્ણય અનુસાર, જે મિલકત ગુનાના માધ્યમથી સંપાદિત કરવામાં આવી છે તે નિર્દિષ્ટ કરવાનું તેઓ માટે કાયદેસર રહેશે અને તેઓએ, પેટા-કલમ (૧) હેઠળ તદનુસાર તારણ નોંધવું જોઈશે.

(૩) અધિકૃત અધિકારી, આ કલમ હેઠળ કોઈ મિલકત, ગુનાના માધ્યમથી મેળવેલી છે તે મતલબના તારણની નોંધ કરતા હોય ત્યારે, તેઓએ જાહેરાત કરવી જોઈશે કે તેવી મિલકત, આ અધિનિયમની જોગવાઈઓને અધીન રહીને, તમામ બોજામાંથી મુક્ત રાજ્ય સરકારમાં જપ્ત કરવામાં આવશે:

પરંતુ જપ્ત કરેલી મિલકતની બજાર કિંમત અધિકૃત અધિકારી પાસે જમા કરાવેલી હોય, તો મિલકત જપ્ત કરવી જોઈશે નહિ.

(૪) કંપનીમાંનો કોઈ હિસ્સો, આ અધિનિયમ હેઠળ રાજ્ય સરકાર પાસે જપ્ત રહેલો હોય, ત્યારે કંપનીએ, કંપની અધિનિયમ, ૨૦૧૩ અથવા કંપનીના આર્ટિકલ ઓફ એસોસિએશનમાં ગમે તે મજફૂર હોય તેમ છતાં, તાત્કાલિક તેવા હિસ્સાના તબદીલીથી લેનાર તરીકે રાજ્ય સરકારને રજિસ્ટર કરવી જોઈશે.

સન
૨૦૧૩નો
૧૮મો.

(૫) આ પ્રકરણ હેઠળ મિલકતની જપ્તી માટેની દરેક કાર્યવાહીનો, કલમ ૧૪ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ નોટિસ બજાવ્યાની તારીખથી છ મહિનાની મુદતની અંદર નિકાલ કરવો જોઈશે.

(૬) કલમ ૧૭ હેઠળ અપીલમાં પસાર કરેલો કોઈ હુકમ, હોય તો, તેને અધીન રહીને, આ કલમ હેઠળ પસાર કરેલો જપ્તીનો હુકમ આખરી રહેશે અને કાયદાની કોઈપણ કોર્ટમાં તેને પડકારી શકાશે નહિ.

૧૬. કલમ ૧૪ હેઠળ નોટિસ આપ્યા પછી, સદરહુ નોટિસમાં ઉલ્લેખેલ કોઈ મિલકત, ગમે તે કોઈ રીતે તબદીલ કરવામાં આવે, ત્યારે તેવી તબદીલી, આ અધિનિયમ હેઠળની કાર્યવાહીઓના હેતુઓ માટે રદબાતલ ગણાશે અને એવી મિલકત, ત્યારપછી કલમ ૧૫ હેઠળ રાજ્ય સરકારમાં જપ્ત કરવામાં આવે, તો તેવી મિલકતની તબદીલી રદબાતલ ગણાશે.

તબદીલી
રદબાતલ
થવા
બાબત.

૧૭. (૧) આ પ્રકરણ હેઠળ અધિકૃત અધિકારીના કોઈ હુકમથી નારાજ થયેલી કોઈપણ વ્યક્તિ, જે હુકમની સામે અપીલ કરવાની હોય તે હુકમ પસાર કર્યાની તારીખથી ત્રીસ દિવસની અંદર હાઇકોર્ટમાં અપીલ કરી શકશે.

અપીલ.

(૨) આ કલમ હેઠળ કોઈ અપીલ થયેથી, હાઇકોર્ટ, પોતે યોગ્ય ગણે તેવા પક્ષકારોને સુનાવણીની તક આપ્યા પછી, પોતે યોગ્ય ગણે તેવો હુકમ કરી શકશે.

(૩) પેટા-કલમ (૧) હેઠળ કરેલી અપીલનો, તે (અપીલ) કરવામાં આવી હોય તે તારીખથી ત્રણ મહિનાની મુદતની અંદર નિકાલ કરવો જોઈશે.

૧૮. (૧) આ અધિનિયમ હેઠળ કોઈ મિલકત રાજ્ય સરકારમાં જપ્ત કરવામાં આવેલ હોય, ત્યારે સંબંધિત અધિકૃત અધિકારી, અસર પામેલ વ્યક્તિને તેમજ મિલકતનો કબજો ધરાવતી હોય તેવી કોઈ અન્ય વ્યક્તિને, હુકમની બજવાણીની તારીખથી ત્રીસ દિવસની અંદર, સંબંધિત અધિકૃત અધિકારીને અથવા આ અર્થે તેણે યોગ્ય રીતે અધિકૃત કરેલી કોઈ વ્યક્તિને મિલકતનો કબજો સોંપવાનો અથવા હવાલે કરવાનો હુકમ કરશે:

કબજો
લેવાની
સત્તા.

પરંતુ અધિકૃત અધિકારી, તે અર્થે કરેલી અરજી ઉપરથી અને અસર પામેલ વ્યક્તિ પ્રસ્તુત (વિવાદી) મિલકતમાં રહે છે તેવી પોતાને ખાતરી થયેથી, તે(મિલકત)માંથી તેનો કબજો તરત ખાલી કરાવવાને બદલે, રાજ્ય સરકારને બજાર ભાડું ચૂકવ્યેથી, નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેટલી મર્યાદિત મુદત માટે, તેવી વ્યક્તિને તેમાં રહેવા માટે પરવાનગી આપી શકશે અને ત્યારપછી, તેવી વ્યક્તિએ તે મિલકતનો ખાલી કબજો સોંપવો જોઈશે.

(૨) કોઈ વ્યક્તિ, પેટા-કલમ (૧) હેઠળ કરેલા હુકમનું પાલન કરવાનો ઇનકાર કરે અથવા ચૂક કરે, તો અધિકૃત અધિકારી તે મિલકતનો કબજો લઈ શકશે અને તે હેતુ માટે, જરૂરી હોય તેવા બળનો ઉપયોગ કરી શકશે.

(3) આ અધિનિયમ હેઠળ જપ્ત કરેલી મિલકત રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થશે અને રાજ્ય સરકાર નિયમોથી ઠરાવે તેવી રીતે તેની તજવીજ કરી શકાશે.

જપ્ત
કરેલી
મિલકતનું
રિફંડ.

૧૯. કલમ ૧૫ હેઠળ કરેલો જપ્તનો હુકમ હાઇકોર્ટ દ્વારા અપીલમાં સુધારવામાં અથવા રદ કરવામાં આવે, ત્યારે અથવા વિશેષ કોર્ટ દ્વારા અસર પામેલ વ્યક્તિને દોષમુક્ત જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે તે મિલકત, અસર પામેલ વ્યક્તિને પરત કરવી જોઈશે અને કોઈપણ કારણસર મિલકત પરત કરવી શક્ય ન હોય તેવા કિસ્સામાં, તેવી વ્યક્તિને, જપ્તની તારીખથી ગણતરી કરીને તેના ઉપર વાર્ષિક પાંચ ટકાના દરે વ્યાજ સાથે તેવી રીતે જપ્ત કરેલી મિલકતની કિંમત ચૂકવવી જોઈશે.

પ્રકરણ ૪

પ્રકીર્ણ

વિગતોમાંની
ક્ષતિ બદલ
નોટિસ
અથવા
હુકમ
અમાન્ય ન
ગણાવા
બાબત.

૨૦. તેમાં જણાવેલી વિગતોથી તેવી મિલકત અથવા વ્યક્તિ ઓળખપાત્ર હોય, તો આ અધિનિયમ હેઠળ આપેલી અથવા બજાવેલી કોઈ નોટિસ અથવા કરેલી કોઈ જાહેરાત અને પસાર કરેલો કોઈ હુકમ, તેમાં ઉલ્લેખેલી મિલકત અથવા વ્યક્તિની વિગતો (વર્ણન)માં કોઈ ભૂલ હોવાને કારણે અમાન્ય હોવાનું ગણાશે નહિ.

અધિનિયમ,
કોઈ અન્ય
કાયદા
ઉપરાંતનો
હોવા
બાબત.

૨૧. આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ, તત્સમયે અમલમાં હોય તેવા કોઈ અન્ય કાયદા ઉપરાંતની રહેશે અને તેનાથી તેનું અલ્પીકરણ થશે નહિ.

અન્ય
કાર્યવાહીને
બાધ.

૨૨. કલમો ૯ અને ૧૭માં જોગવાઈ કરેલી હોય તે સિવાય અને બીજા કોઈ કાયદામાં ગમે તે મજફૂર હોય તેમ છતાં, કલમ ૧૫ હેઠળ જપ્ત કરવાનો હુકમ કરેલ હોય તેવી કોઈ મિલકતના સંબંધમાં કોઈપણ કોર્ટમાં કોઈ દાવો અથવા અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી ચલાવી શકાશે નહિ.

શુદ્ધબુદ્ધિથી
લીધેલા
પગલાંને
રક્ષણ.

૨૩. આ અધિનિયમ અનુસાર શુદ્ધબુદ્ધિથી કરેલા અથવા કરવા ધારેલા કોઈ કાર્યના સંબંધમાં, કોઈપણ વ્યક્તિ સામે કોઈ દાવો, ફરિયાદ અથવા બીજી કાનૂની કાર્યવાહી થઈ શકશે નહિ.

૨૪. (૧) રાજ્ય સરકાર, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, અને પૂર્વ-પ્રસિદ્ધિની શરતને અધીન રહીને, આ અધિનિયમના હેતુઓ પાર પાડવા માટે નિયમો કરી શકશે.

નિયમો
કરવાની
સત્તા.

(૨) આ કલમ હેઠળ કરેલા તમામ નિયમો, તે કરવામાં આવે તે પછી બનતી ત્વરાએ, ઓછામાં ઓછા ત્રીસ દિવસ સુધી રાજ્ય વિધાનમંડળ સમક્ષ મૂકવા જોઈએ અને જે સત્રમાં તે નિયમો એ રીતે મૂકવામાં આવે તેમાં અથવા તેની તરત પછીના સત્રમાં, રાજ્ય વિધાનમંડળ તેમાંથી જે કંઈ રદ કરે અથવા રાજ્ય વિધાનમંડળ તેમાં જે કોઈ ફેરફાર કરે તેને અધીન રહેશે.

(૩) રાજ્ય વિધાનમંડળ એવી રીતે જે કંઈ રદ કરે અથવા કોઈ ફેરફાર કરે તે રાજપત્રમાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવશે અને તેમ થયે તેનો અમલ થશે.

૨૫. કલમ ૩ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ કરેલું દરેક જાહેરનામું અને કલમ ૫ હેઠળ કરેલી દરેક જાહેરાત, તે કરવામાં આવે તે પછી બનતી ત્વરાએ, રાજ્ય વિધાનમંડળ સમક્ષ મૂકવા જોઈશે.

કલમ ૩
હેઠળ કરેલા
જાહેરનામા
અને કલમ ૫
હેઠળ કરેલી
જાહેરાતો
(રાજ્ય
વિધાનમંડળ
સમક્ષ) મૂકવા
બાબત.

ઉદ્દેશો અને કારણો

મોટી સંખ્યામાં વ્યક્તિઓ ગુના કરવામાં સામેલ થાય છે અને ગુના કરવાના પરિણામે તેમના કાયદેસરના સ્ત્રોતો સિવાયની આવકમાંથી મોટા પ્રમાણમાં મિલકત એકઠી કરે છે. તેઓ તેમની ગુનાહિત પ્રવૃત્તિઓ વધારવા માટે આવી મિલકત અને મિલકતમાંથી થયેલી આવકનો ઉપયોગ કરવાનું ચાલુ રાખે છે. (તેઓ) ફોજદારી કાર્યરીતિ અને મિલકતની જપ્તીમાં થતાં વિલંબને લીધે, આવી વ્યક્તિઓને તેમની ગુનાહિત પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખવાની છૂટ મળે છે જેનાથી ફોજદારી ન્યાય વ્યવસ્થા (તંત્ર) પર પ્રતિફળ અસર પડે છે. તેથી, ફોજદારી કેસની તપાસ સાથે સંકળાયેલી હોવાનું જણાયેલી ઉપર જણાવેલી મિલકતોની ઝડપી જપ્તી માટે એક વિશેષ કોર્ટ ઊભી કરવાની તાકીદની જરૂરિયાત છે.

આવી ગુનાહિત પ્રવૃત્તિઓને અંકુશમાં લેવા માટે રાજ્યની ઉપરોક્ત કાનૂની અથવા નૈતિક જવાબદારીને ધ્યાનમાં રાખીને, આવી પ્રવૃત્તિઓમાં સંડોવાયેલી વ્યક્તિઓ વિરુદ્ધ મિલકતોની જપ્તી માટેની કાર્યવાહીઓ કરવા માટે વિશેષ કોર્ટની રચના કરવા માટે એક વિશેષ કાયદો હોવો જરૂરી હોવાનું અનુભવાયું છે.

આ વિધેયકથી, ઉપર્યુક્ત ઉદ્દેશો સિદ્ધ કરવા માટે, સદરહુ અધિનિયમ અધિનિયમિત કરવા ધાર્યું છે.

કલમો અંગેની નીચેની નોંધોથી, વિધેયકની કેટલીક મહત્વની જોગવાઈઓ સંક્ષિપ્તમાં સમજાવી છે:-

- કલમ ૧.- આ કલમથી અધિનિયમની ટૂંકી સંજ્ઞા અને આરંભ માટેની જોગવાઈ કરી છે.
- કલમ ૨.- આ કલમથી, વિધેયકમાં વાપરેલ અમુક શબ્દોની વ્યાખ્યા કરી છે.
- કલમ ૩.- આ કલમથી, વિશેષ કોર્ટની રચના માટેની જોગવાઈ કરી છે.
- કલમ ૪.- આ કલમથી, વિશેષ કોર્ટ દ્વારા કેસોની ન્યાયિક નોંધ લેવા માટેની જોગવાઈ કરી છે.
- કલમ ૫.- આ કલમથી, કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા મિલકત એકઠી કરવાના કિસ્સાઓમાં, આ અધિનિયમ હેઠળ તજવીજ કરવાના કેસોની જાહેરાત કરવા માટેની જોગવાઈ કરી છે.

- કલમ ૬.- આ કલમથી, એવી જોગવાઈ કરી છે કે કલમ ૫ હેઠળ કરેલી કોઈ જાહેરાત, કોઈ ગુનાને લગતી હોય ત્યારે તે (ગુના)ના સંબંધમાં કોઈ ફોજદારી કાર્યવાહી ફક્ત વિશેષ કોર્ટમાં જ શરૂ કરવામાં આવશે.
- કલમ ૭.- આ કલમથી, ગુનાની ઇન્સાફી કાર્યવાહી માટે વિશેષ કોર્ટના અધિકારક્ષેત્ર (હક્કમત) માટેની જોગવાઈ કરી છે.
- કલમ ૮.- આ કલમથી, વિશેષ કોર્ટની કાર્યરીતિ અને સત્તા અંગેની જોગવાઈ કરી છે.
- કલમ ૯.- આ કલમથી, વિશેષ કોર્ટના હુકમ સામે અપીલ દાખલ કરવા માટેની જોગવાઈ કરી છે.
- કલમ ૧૦.- આ કલમથી, એક વિશેષ કોર્ટમાંથી અન્ય વિશેષ કોર્ટમાં કેસો તબદીલ કરવાની હાઇકોર્ટની સત્તા માટેની જોગવાઈ કરી છે.
- કલમ ૧૧.- આ કલમથી, એવી જોગવાઈ કરી છે કે વિશેષ કોર્ટ, તેના અભિપ્રાય પ્રમાણે, કોઈ હેતુ માટે કોઈ ઇન્સાફી કાર્યવાહી મુલતવી રાખવાનું ન્યાયના હિતમાં જરૂરી હોય તો કારણોની લેખિતમાં નોંધ કર્યા સિવાય, કોઈ ઇન્સાફી કાર્યવાહી મુલતવી રાખી શકશે નહિ.
- કલમ ૧૨.- આ કલમથી, એવી જોગવાઈ કરી છે કે પ્રમુખસ્થાન સંભાળતા જજ, તેમના પૂર્વગામીએ નોંધેલા અથવા તેમના પૂર્વગામીએ આંશિક રીતે નોંધેલા અને આંશિક રીતે પોતે નોંધેલા પુરાવા પર કાર્યવાહી કરી શકશે.
- કલમ ૧૩.- આ કલમથી, તપાસ કરનાર અધિકારીએ, મિલકતની જપ્તી માટે અધિકૃત અધિકારીને કરવાની અરજી માટેની જોગવાઈ કરી છે.
- કલમ ૧૪.- આ કલમથી, જેના સંબંધમાં મિલકતની જપ્તી માટેની અરજી કરેલી હોય તેવી વ્યક્તિને નોટિસ બજાવવા માટેની જોગવાઈ કરી છે.
- કલમ ૧૫.- આ કલમથી, તેમાં જણાવ્યા પ્રમાણેના અમુક કિસ્સાઓમાં મિલકતની જપ્તી માટે જોગવાઈ કરી છે.
- કલમ ૧૬.- આ કલમથી, એવી જોગવાઈ કરી છે કે કોઈ મિલકતની જપ્તીની નોટિસની મુદત દરમિયાન, આવી મિલકતની તબદીલી કરવામાં આવી હોય અને પાછળથી આવી મિલકત રાજ્ય સરકાર દ્વારા જપ્ત કરવામાં આવે, તેવા કિસ્સાઓમાં, આવી મિલકતની તબદીલી રદબાતલ હોવાનું ગણાશે.

- કલમ ૧૭. આ કલમથી, અધિકૃત અધિકારીના હુકમ સામે, નારાજ થયેલી વ્યક્તિ દ્વારા હાઇકોર્ટમાં અપીલ દાખલ કરવા માટેની જોગવાઈ કરી છે.
- કલમ ૧૮.- આ કલમથી, જપ્ત કરેલ મિલકતનો કબજો લેવાની અધિકૃત અધિકારીની સત્તા માટેની જોગવાઈ કરી છે.
- કલમ ૧૯.- આ કલમથી, તેમાં જણાવ્યા પ્રમાણેના સંજોગોમાં, અસર પામેલ વ્યક્તિને જપ્ત કરેલ મિલકતના રિફંડ માટેની જોગવાઈ કરી છે.
- કલમ ૨૦.- આ કલમથી, એવી જોગવાઈ કરી છે કે વિગતોમાંની ક્ષતિ બદલ નોટિસ અથવા હુકમને અમાન્ય ન ગણવો.
- કલમ ૨૧.- આ કલમથી, એવી જોગવાઈ કરી છે કે આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ, તત્સમયે અમલમાં હોય તેવા કોઈ અન્ય કાયદા ઉપરાંતની રહેશે અને તેનું અલ્પીકરણ થશે નહિ.
- કલમ ૨૨.- આ કલમથી, અન્ય કાર્યવાહીને બાધ માટેની જોગવાઈ કરી છે.
- કલમ ૨૩.- આ કલમથી, શુદ્ધબુદ્ધિથી લીધેલા પગલાંના રક્ષણ માટેની જોગવાઈ કરી છે.
- કલમ ૨૪.- આ કલમથી, રાજ્ય સરકારને અધિનિયમના હેતુઓ પાર પાડવા માટે નિયમો કરવાની સત્તા મળે છે.
- કલમ ૨૫.- આ કલમથી એવી જોગવાઈ કરી છે કે કલમ ૩ હેઠળના દરેક જાહેરનામા અને કલમ ૫ હેઠળની દરેક જાહેરાતો, રાજ્ય વિધાનમંડળ સમક્ષ મૂકવા જોઈશે.

હર્ષ સંઘવી,

નાણાકીય યાદી

વિધેયકની કલમ ૨-ના પેટા-ખંડ (ખ)થી, અધિકૃત અધિકારીની નામનિયુક્તિ માટે જોગવાઈ કરી છે. આથી, વિધેયક અધિનિયમિત કરવામાં આવે અને અમલમાં લાવવામાં આવે, તો રાજ્યના એકત્રિત ફંડમાંથી ખર્ચનો સમાવેશ થશે. તેમ છતાં, હાલમાં આવા હેતુ માટે ચોક્કસ કેટલી રકમ અનુદાન પેટે ઉપલબ્ધ થશે તે બાબત સુનિશ્ચિત કરવી શક્ય નથી.

હર્ષ સંઘવી,

ધારાકીય સત્તા સોંપવાની યાદી

આ વિધેયકથી, નીચેની બાબતોના સંબંધમાં ધારાકીય સત્તાની સોંપણી માટેની જોગવાઈ કરી છે:-

કલમ ૧.- આ કલમની પેટા-કલમ (૨)થી, રાજ્ય સરકારને, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, અધિનિયમ જે તારીખે અમલમાં આવશે તે તારીખ નક્કી કરવાની સત્તા મળે છે.

કલમ ૩.- આ કલમની પેટા-કલમ (૧)થી, રાજ્ય સરકારને, ગુજરાત હાઈકોર્ટના મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિની સહમતીથી, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, સદરહુ જાહેરનામામાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવા વિસ્તાર અથવા વિસ્તારો માટે અથવા તેવા કેસ અથવા કેસોના વર્ગ અથવા જૂથ માટે, એક અથવા એકથી વધુ વિશેષ કોર્ટની રચના કરવાની સત્તા મળે છે.

કલમ ૧૮.- આ કલમની પેટા-કલમ (૧)થી, રાજ્ય સરકારને, જે રીતે અધિનિયમ હેઠળ જપ્ત કરેલી મિલકત રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થશે તે રીત, ઠરાવવાની સત્તા મળે છે.

કલમ ૨૪.- આ કલમથી રાજ્ય સરકારને, રાજપત્રમાં જાહેરનામાથી, અધિનિયમના હેતુઓ પાર પાડવા માટે નિયમો કરવાની સત્તા મળે છે.

ઉપર્યુક્ત ધારાકીય સત્તાની સોંપણી આવશ્યક અને સામાન્ય પ્રકારની છે.

તારીખ: ૧૭ મી ઓગસ્ટ, ૨૦૨૪.

હર્ષ સંઘવી.

ગુજરાત વિધાનસભા સચિવાલય

[સન ૨૦૨૪નું ગુજરાત વિધેયક ક્રમાંક: ૧૫.]

ચોક્કસ વર્ગના ગુનાની ઝડપી ઇન્સાફી કાર્યવાહી માટે અને તેવા ગુના કરીને એકઠી કરેલી મિલકતની જપ્તી માટે વિશેષ કોર્ટની રચના કરવા માટે જોગવાઈ કરવા બાબત વિધેયક.

[શ્રી હર્ષ સંઘવી,

રાજ્ય કક્ષાના ગૃહ મંત્રીશ્રી.]

(સન ૨૦૨૪ના ઓગસ્ટ મહિનાની ૧૭ મી તારીખે ગુજરાત સરકારી રાજપત્રમાં પ્રસિદ્ધ કર્યા મુજબ)

ચેતન પંડ્યા,
ઇન્ચાર્જ સચિવ,
ગુજરાત વિધાનસભા.